

De verdeling van de lesbrieven over CE en SE schooljaar 2024-2025

Lesuren: hoeveel (les)uren van 50 minuten zijn de leerlingen kwijt aan het doorwerken van alle opdrachten, zelftesten en cases.

Lesuren excl. cases: hoeveel (les)uren van 50 minuten zijn de leerlingen kwijt aan het doorwerken van alle opdrachten en zelftesten, dus alle cases worden overgeslagen.

Globale inhoud SE/CE lesbrieven

In de lesbrief Financiële Levensloop komen keuzes rondom onder andere samenleven, sparen, lenen en beleggen aan bod. Het grootste gedeelte van de leerdoelen komt uit domein B1 van de syllabus.

In Bedrijf Starten maken leerlingen kennis met het starten van een eenmanszaak en vof. De balans, exploitatiebegroting en liquiditeitsbegroting komen uitgebreid aan bod. In deze lesbrief worden vooral leerdoelen uit domeinen B2, B3 en F1 behandeld.

In Personeelsbeleid en Interne Organisatie en Marktverovering komen respectievelijk het personeels- en het marketingbeleid van organisaties aan bod. Personeelsbeleid en Interne Organisatie behandelt vooral leerdoelen van domeinen B3, B4 en C. Bij Marktverovering is dit voornamelijk domein E.

Investeren draait om het beoordelen van investeringen in duurzame productiemiddelen en de overname van een onderneming. Deze lesbrief heeft betrekking op domein D1.

In Financiering van de bv en nv wordt ingegaan op ondernemingen met de rechtsvormen bv en nv. Onder andere de rechtsvormen bv en nv en financiering komen aan bod. In deze lesbrief komen vooral leerdoelen uit domeinen B3 en D2 voor. In Het Jaarverslag komen het jaarverslag en kengetallen aan bod. De lesbrief gaat vooral om leerstof uit domein G. De Financiering van de bv en nv en Het Jaarverslag vervangen de oude lesbrief Financiering en Verslaggeving.

In de lesbrief Het Resultaat staat de berekening en de analyse van het resultaat centraal. De break-evenanalyse en verschillenanalyse komen uitgebreid aan bod. Het grootste gedeelte van de leerdoelen komt uit domein F2 van de syllabus.

De lesbrief 'Onderneem-het-zelf' is voor vwo-leerlingen een CE/SE lesbrief. Voor leerlingen die in 2027 examen doen is dit een keuzelesbrief. In 'Onderneem-het-zelf' schrijven leerlingen een ondernemingsplan. Deze lesbrief kan op twee manieren worden ingezet: de lesbrief kan behandeld worden na alle andere lesbrieven. Leerlingen hebben dan de kennis vergaard om alle onderdelen van het ondernemingsplan te schrijven. De lesbrief kan ook in delen behandeld worden, steeds wanneer een andere lesbrief is afgesloten. Zo kunnen leerlingen pas een marketingplan schrijven als ze de lesbrief 'Marktverovering' hebben gehad en pas een liquiditeitsbegroting maken als de lesbrief 'Bedrijf Starten' aan de orde is geweest, enzovoort. De lesbrief kan een goed startpunt zijn voor een profielwerkstuk. Verderop vindt u meer informatie over hoe de lesbrief Onderneem-het-zelf ingezet kan worden.

Welke lesbrieven examen vwo 2025, 2026 en 2027

Leerlingen die in 2025 examen doen, werken met de volgende drukken:

Financiële levensloop vwo 1^e druk

Bedrijf Starten vwo 3^e druk

Personeelsbeleid en interne organisatie vwo 2^e druk

Marktverovering vwo 2^e druk

Financiering van de bv en nv 3^e druk*

Het Jaarverslag 1^e druk*

Het Resultaat vwo 3^e druk

Investeren 2^e druk (SE)

Onderneem-het-zelf 2^e druk

*In plaats van deze twee lesbrieven kan ook de oude lesbrief Financiering en verslaggeving vwo 2^e druk worden gebruikt.

Leerlingen die in 2026 examen doen, werken met de volgende drukken:

Financiële levensloop vwo 1^e druk

Bedrijf Starten vwo 3^e druk

Personeelsbeleid en interne organisatie vwo 2^e druk

Marktverovering vwo 2^e druk

Financiering van de bv en nv 3^e druk*

Het Jaarverslag 1^e druk*

Het Resultaat vwo 3^e druk

Investeren 2^e druk (SE)

Onderneem-het-zelf 2^e druk

*In plaats van deze twee lesbrieven kan ook de oude lesbrief Financiering en verslaggeving vwo 2^e druk worden gebruikt.

Leerlingen die in 2027 examen doen, werken met de volgende drukken:

Financiële levensloop vwo 2^e druk

Bedrijf Starten vwo 4^e druk

Personeelsbeleid en interne organisatie vwo 3^e druk

Marktverovering vwo 3^e druk

Financiering van de bv en nv 2^e druk

Het Jaarverslag 2^e druk

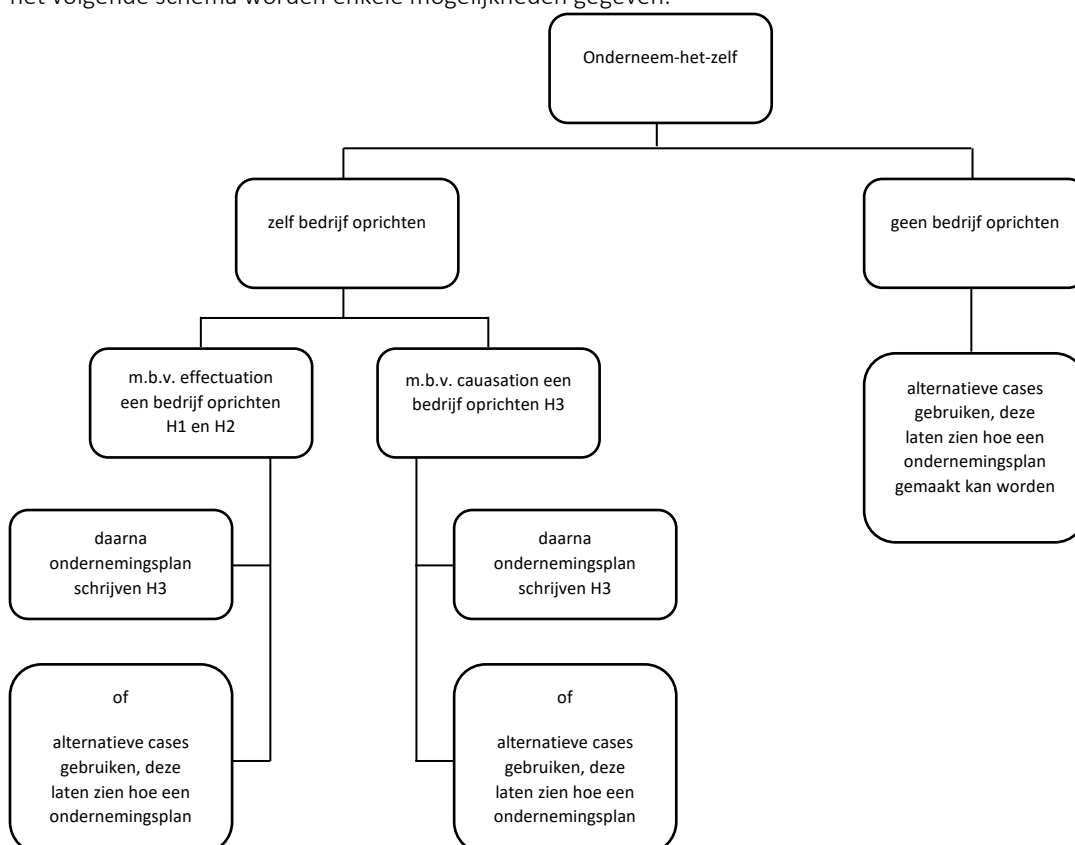
Het Resultaat vwo 4^e druk

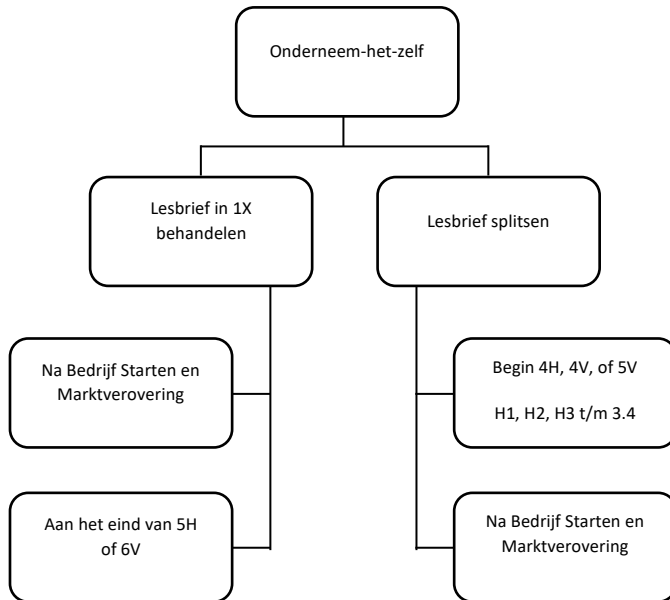
Investeren 2^e druk (SE)

Onderneem-het-zelf 2^e druk is voor deze leerlingen een keuzelesbrief.

De lesbrief Onderneem-het-zelf

Met behulp van de lesbrief 'Onderneem-het-zelf' kunnen de leerlingen zelf een onderneming starten en een ondernemingsplan schrijven. De lesbrief kan steeds van stal gehaald worden als leerlingen een bepaald onderdeel van de stof gehad hebben. Zo kunnen leerlingen pas een marketingplan schrijven als ze de lesbrief 'Marktverovering' hebben gehad, ze kunnen pas een liquiditeitsbegroting maken als ze de lesbrief 'Bedrijf Starten' hebben gehad enzovoort. De eerste twee hoofdstukken van Onderneem-het-zelf gaan over 'effectuation' en kunnen eventueel worden ingezet als keuze-onderwerp. De lesbrief kan op heel veel manieren ingezet worden, in het volgende schema worden enkele mogelijkheden gegeven.

Onderneem-het-zelf is een CE/SE-lesbrief. Wat leerlingen moeten kennen voor het CE wat betreft 'effectuation' is zeer beperkt. In de syllabus van het CvTE staan de volgende eindtermen in subdomein B2: 12.2 de rol van de ondernemer bij het (creatieve) proces voor de oprichting van een eenmanszaak uitleggen.

- 12.2.1 de benaderingswijzen van causation en effectuation uitleggen.
- 12.2.2 de verschillende fasen noemen bij het proces van causation: marktdefinitie, segmentatie / richten en positioneren.
- 12.2.3 de verschillende fasen noemen bij het proces van effectuation: nieuwe markten, strategische partners toevoegen en stakeholders betrekken.
- 12.2.4 beoordelen in hoeverre de uitvoering van causation en effectuation bijdragen aan de realisatie van de ondernemersdoelstelling.

Belangrijkste begrippen:

causation

- marktdefinitie,
- segmentatie/richten
- positioneren

effectuation

- nieuwe markten en uitgaan van beschikbare middelen
- strategische partners
- stakeholders

Wat de leerlingen moeten kennen voor het CE is dus zeer beperkt.

Let op: voor leerlingen die in 2027 examen doen is dit een keuzelesbrief.